

Zelfevaluatie-instrument MeMoQ

Handleiding

Kind & Gezin

Samenstelling van de werkgroep 'Zelfevaluatie-instrument MeMoQ'

Dit zelfevaluatie-instrument kwam tot stand in opdracht van Kind en Gezin en maakt deel uit van het project MeMoQ (Meten en Monitoren van de Kwaliteit in de Kinderopvang voor baby's en peuters).

Onderzoeksleiding:

Michel Vandenbroeck (Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, UGent), Ferre Laevers (Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs KU Leuven).

Onderzoekers:

Hester Hulpia en Jeroen Janssen (Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, UGent), Mieke Daems, Bart Declercq en Charlotte Van Cleynenbreugel (Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs KU Leuven).

Stuurgroep:

voor Kind en Gezin: stafmedewerkers uit de afdelingen Kinderopvang, Preventieve Gezinsondersteuning, Gezin en Samenleving en Algemene Diensten voor Zorginspectie: afdelingshoofd en coördinator.

Klankbordgroep:

De volgende organisaties zijn vertegenwoordigd: Kinderrechtencommissariaat, Minderhedenforum, Netwerk tegen armoede, Landelijke Kinderopvang, Femma, Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang, dienst Kinderopvang Stad Gent, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, Unieko, centrum voor volwassenenonderwijs Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogische Werk, Gemeenschapsonderwijs, Solidariteit voor het Gezin, kinderdagverblijf Pietje Pek, VoorZet, Vlaamse Gemeenschapscommissie, Pluralistisch Platform Jeugdzorg, Kinderrechtencoalitie, Vlaamse Diensten voor Opvanggezinnen, Onderwijs Steden en gemeenten, kinderdagverblijf De Ster, Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen, Limburgs Steunpunt Kinderopvang, Vlaams Welzijnsverbond, Zorginspectie, Vrij onderwijs, Thuishulp Reddie Teddy, Gezinsbond, Overleg Hogescholen Pedagogie Jonge Kind, Kind en Gezin.

Gebruikersgroep:

De volgende organisaties zijn vertegenwoordigd: dienst Kinderopvang Stad Gent, Felies, GO! Kinderopvang, Kinderopvang Elmer, Kinderopvang 't Patjoepelke, Kinderopvang Sprankel, KUL Kinderdagverblijven, Knisper VCOK, Knisper CEGO vzw, Leren@Vaart, Partena Kinderopvang, VierHoog, Vlaamse Gemeenschapscommissie, vzw ballonnetje, XZEKOO Artevelde.

© 2016 Kind en Gezin - UGent - KU Leuven

Citeren uit deze handleiding kan, mits correcte bronvermelding:

Declercq, B., Janssen, J., Daems, M., Hulpia, H., Van Cleynenbreugel, C., Laevers, F. & Vandenbroeck, M. (2016). Handleiding van het zelfevaluatie-instrument. Brussel - Gent - Leuven: Kind & Gezin - UGent - KU Leuven.

Foto's: Caroline Boudry, VBJK

**Beste lezer,
Beste kinderbegeleider,
Beste onthaalouder,
Beste verantwoordelijke van een opvang,**

We willen je bedanken voor je inzet en enthousiasme om te werken aan de pedagogische kwaliteit in jouw opvang. Kwaliteitsvolle kinderopvang is belangrijk voor een goede ontplooiing van elk kind. En jij draagt daar elke dag aan bij.

Dat is fantastisch en dat kan niet vaak genoeg gezegd worden.

Om je te ondersteunen om mee te bouwen aan een kwalitatieve kinderopvang voor iedereen, is er dit zelfevaluatie-instrument. Kind en Gezin, de Universiteiten Gent en Leuven en partners uit het veld hebben dit instrument samen uitgewerkt. Met dit instrument willen we je helpen om in je eigen kinderopvang de pedagogische kwaliteit na te gaan, te beoordelen en te bevorderen.

**Zodat jij weet wat je sterktes en aandachtspunten zijn.
Zodat wij samen de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang
nog beter kunnen maken.**

Inhoudstafel

Wat bedoelen we precies met 'pedagogische kwaliteit'?	6
Wat is de inhoud van het zelfevaluatie-instrument?	7
Voor wie is dit zelfevaluatie-instrument?	8
Wat is het doel van dit zelfevaluatie-instrument?	8
Waarom zou ik dit zelfevaluatie-instrument gebruiken?	8
Wat zijn de uitgangspunten van het zelfevaluatie-instrument?	9
Hoe gebruik ik dit zelfevaluatie-instrument?	10
Moet ik het hele instrument gebruiken of kan ik ook starten met één dimensie?	10
Hoeveel tijd moet ik voorzien voor de evaluatie?	10
Wie betrek ik bij de zelfevaluatie?	12
Hoe gebruik ik de stellingen en vragen?	12
Hoe beoordeel ik de stellingen en vragen?	13
Hoe maak ik juiste conclusie over mijn sterktes en aandachtspunten?	13
Hoe kom ik tot concrete actie?	13
Hoe en wanneer evalueer ik de acties die ik ondernomen heb?	14
Wanneer is de zelfevaluatie afgerond?	14
Aan de slag	15
Test: Waarmee begin ik het best?	15
Hoe pak ik zo'n zelfevaluatie aan?	17

Wat bedoelen we precies met 'pedagogische kwaliteit'?

In de kinderopvang krijgen kinderen niet alleen veel liefde en de beste zorgen, ze leren er ook elke dag van alles bij. Zorgmomenten en leermomenten lopen door elkaar: tijdens verzorgingsmomenten leren kinderen hun eigen lichaam beter kennen, bouwen ze een band op met de kinderbegeleider, wordt er heel wat woordenschat aangereikt

Door de warmte en nabijheid van een kinderbegeleider voelen kinderen zich veilig en goed in hun vel. Dat is belangrijk voor hun ontwikkeling. Want als kinderen zich goed voelen, stellen ze zich open voor de wereld rondom hen. Ze gaan op ontdekking en ontwikkelen een band met andere kinderen en volwassenen. Kinderopvang doet dus veel meer dan enkel kinderen opvangen en verzorgen. Ze draagt bij aan de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. **Dat is 'pedagogische kwaliteit'.**

Samen met verschillende vertegenwoordigers uit de brede sector van de kinderopvang hebben we een algemene visie op 'pedagogische kwaliteit' opgemaakt. Je kan deze visie lezen in het pedagogische raamwerk.

Om na te gaan hoe goed jouw opvang is in het ondersteunen en stimuleren van de ontwikkeling van kinderen in samenspraak met gezinnen, is er nu dit zelfevaluatie-instrument.

Wat is de inhoud van het zelfevaluatie-instrument?

Het zelfevaluatie-instrument bestaat uit zes dimensies. Elke dimensie omvat een ander aspect van pedagogische kwaliteit. Hieronder vind je meer informatie over de inhoud van elke dimensie.

Welbevinden

'Welbevinden' gaat over hoe kinderen zich voelen in de opvang. Kinderen die zich echt goed voelen, gedragen zich als 'een vis in het water'. En dat zie je. Ze tonen op vele manieren dat ze zich goed voelen in de groep.

Emotionele ondersteuning

Kinderen emotioneel ondersteunen is warm, respectvol en enthousiast met hen omgaan. Het is aandacht hebben en zorg dragen voor hun emotionele behoeften en in die zin hun gedrag begeleiden. Heel belangrijk, want zo ontwikkelen kinderen ook positieve relaties met elkaar.

Omgeving

Een interessante omgeving voor kinderen bestaat uit toegankelijke en uitnodigende ruimte(s) die overzichtelijk (bv in spelzones) is (zijn) ingedeeld. Een ruimte biedt een boeiend en gevarieerd aanbod aan materialen en activiteiten. Hierbij is ook een goede organisatie van tijd en personeel belangrijk. Zo kunnen kinderen op vele manieren actief zijn zonder te veel afhankelijk van de begeleider(s) te zijn. Kinderen krijgen er rijke ontplooiingskansen op de vier ervaringsgebieden (ik en de ander, communicatie en expressie, lichaam en beweging, verkennen van de wereld). De indeling en invulling van een ruimte is nooit 'af'. Ze weerspiegelt de interesses en behoeften van de kinderen. En een interessante omgeving komt volop tot zijn recht als die aangevuld wordt met extra materialen en activiteiten.

Betrokkenheid

Betrokkenheid gaat over geboeid bezig zijn met iets. Het is zo intens bezig zijn dat je er 'helemaal door opgeslorpt wordt'. Het is de voorwaarde om tot ontwikkeling en diepgaand leren te komen. Als kinderen sterk betrokken zijn bij een activiteit, dan spreken ze al hun mogelijkheden aan. Ze verleggen de grenzen van hun kunnen. Ze zijn met andere woorden volop aan het groeien en zichzelf aan het ontwikkelen. En dat is fantastisch.

Educatieve ondersteuning

Kinderen educatief ondersteunen betekent dat je het leren en de ontwikkeling van de kinderen stimuleert. Je hebt aandacht voor de ideeën, de initiatieven en het standpunt van de kinderen zelf en geeft hen hiervoor veel ruimte. Je breidt de leefwereld van kinderen ook uit via interacties en activiteiten. Het is belangrijk dat je hierbij een rijke en gevarieerde taal gebruikt, veel spreekkansen aan de kinderen geeft en goed inspeelt op de taaluitingen van de kinderen.

Gezinnen en diversiteit

Samenwerken met gezinnen houdt in dat opvang en ouders elkaar leren kennen en constant informatie met elkaar uitwisselen, dat ouders inspraak krijgen en dat ze ondersteund worden. Het gaat ook om het tonen van respect voor de diversiteit aan gezinnen en voor de diversiteit in de samenleving.

De zes dimensies zijn met elkaar verweven. Wanneer je met een bepaalde dimensie aan de slag gaat, dan heeft dat ook een invloed op de andere dimensies. Werken aan het 'welbevinden' van kinderen vraagt bijvoorbeeld een 'emotionele ondersteuning' van kinderen en een 'omgeving' waar kinderen zich veilig voelen.

Voor wie is dit zelfevaluatie-instrument?

Ben je een medewerker in de gezins- of groepsopvang voor baby's en peuters van 0 tot 3 jaar? Dan is dit instrument voor jou. Van (dienst)verantwoordelijken tot pedagogisch ondersteuners, kinderbegeleiders of onthaalouders: iedereen kan met dit zelfevaluatie-instrument aan de slag (individueel of in team).

Wat is het doel van dit zelfevaluatie-instrument?

Met dit instrument evalueer en verbeter je de pedagogische kwaliteit in jouw opvang.

Door met dit zelfevaluatie-instrument aan de slag te gaan:

- ben je in staat de pedagogische kwaliteit in jouw opvang in kaart te brengen;
- krijg je zicht op wat jouw rol is in de realisatie van pedagogische kwaliteit;
- weet je wat de sterktes zijn van jouw manier van werken;
- leer je waar er kansen liggen tot verbetering;
- ontdek je ook waar je blinde vlekken liggen;
- kan je acties opzetten om de pedagogische kwaliteit in jouw opvang te verbeteren.

Waarom zou ik dit zelfevaluatie-instrument gebruiken?

Het zelfevaluatie-instrument vertrekt vanuit jouw praktijk en kijkt naar de verschillende aspecten van pedagogische kwaliteit. Met het zelfevaluatie-instrument krijg je een antwoord op de vraag: 'hoe goed doet mijn kinderopvang het op vlak van pedagogische kwaliteit?'

Deze zelfevaluatie doet je stilstaan bij je manier van werken en het effect ervan op kinderen en ouders. En belangrijk: het ondersteunt je in je professionele rol om (samen met collega's) verder te bouwen aan kwaliteitsvolle opvang.

Kortom: dankzij dit instrument

- kan je jouw visie op pedagogische kwaliteit concreter krijgen;
- kan je beter tegemoet komen aan wat de regelgeving van je vraagt over het omgaan met kinderen en gezinnen;
- kan je aan de slag gaan met de vaststellingen uit die inspectiebezoeken waar met het monitoringinstrument naar de pedagogische kwaliteit werd gekeken.

Let wel: het zelfevaluatie-instrument is bedoeld om zelf mee aan de slag te gaan. Je kan jouw bevindingen op basis van het zelfevaluatie-instrument wel gebruiken om in gesprek te gaan bv. met je verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner.

Wat zijn de uitgangspunten van het zelfevaluatie-instrument?

Het zelfevaluatie-instrument zorgt ervoor dat je de pedagogische kwaliteit in jouw opvang systematisch kan beoordelen.

Systematisch

Elke dimensie heeft **een kwaliteitscirkel met drie stappen**:

1. een stap om te verkennen (via observatie en het beantwoorden van vragen);
2. een stap om **vaststellingen te doen** (je sterktes en aandachtspunten);
3. een stap om **actie te ondernemen** (plannen en evalueren van actiepunten).

De verschillende stappen bouwen voort op elkaar. Je kan de kwaliteitscirkel meermaals doorlopen. Zo kan je ook evoluties in kaart brengen.

Samen

Kritisch naar je eigen manier van werken kijken is niet eenvoudig. Je bent zo gewoon aan jouw manier van werken dat deze manier van werken vanzelfsprekend is geworden. Dat is logisch.

Zelfevaluatie werkt dan ook beter als je **in gesprek kan gaan** met een collega, (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner. Door samen stil te staan bij de vragen, stellingen en situaties, kom je vaak tot meer creatieve ideeën en oplossingen. Sta je met meerdere kinderbegeleiders in eenzelfde leefgroep? **Doe de zelfevaluatie dan samen**. Zo zorg je er ook voor dat iedereen zich betrokken voelt en de actiepunten ondersteunt.

Flexibel

Het zelfevaluatie-instrument is **flexibel**. Je bepaalt zelf welke aspecten je kiest en hoe je de verschillende stappen doorloopt. Niet elk aspect moet op hetzelfde moment aan bod komen. Je kan de zelfevaluatie dus volledig afstemmen op lopende projecten, eigen interesses en problemen die je tegenkomt.

Hoe gebruik ik dit zelfevaluatie-instrument?

Je kan op verschillende manieren met dit zelfevaluatie-instrument aan de slag gaan. Je kan de werkwijze uit de handleiding volgen ('Hoe pak ik zo'n zelfevaluatie aan?', pagina 17) of een eigen werkwijze bedenken.

Moet ik het hele instrument gebruiken of kan ik ook starten met één dimensie?

Weet je niet wat de verschillende dimensies inhouden? Deze informatie vind je in de introductie van elke dimensie. Daarna kies je de dimensie waarmee jij wil starten. **Je moet dus zeker niet met de eerste dimensie starten of alle dimensies tegelijkertijd evalueren.** (Dienst)verantwoordelijken met heel wat ervaring in de kinderopvang geven aan dat het betere resultaten oplevert om intensief aan één dimensie te werken in plaats van oppervlakkig met alle dimensies aan de slag te gaan. Bovendien heeft werken aan één dimensie ook positieve effecten op andere dimensies, want ze zijn allemaal met elkaar verweven.

Je kan op verschillende manieren kiezen met welke dimensie je start:

- Je kan je laten leiden door lopende projecten, eigen doelstellingen en interesses.
- Je kan je baseren op knelpunten die je ervaart in het omgaan met ouders en kinderen en daar gericht aan werken.
- Je kan je baseren op vaststellingen in een inspectieverslag en van daaruit vertrekken.
- Je kan de **'waarmee begin ik het best?'-test (zie pagina 15 en 16)** invullen. Hierdoor word je snel naar een bepaalde dimensie geleid. De test kan je ook gebruiken om samen met collega's, een (dienst) verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner een beslissing te nemen.

We raden aan om bij de start een planning voor meerdere jaren op te maken: plan wanneer je welke dimensie wil evalueren. Op die manier zorg je ervoor dat alle aspecten aan bod komen. Maar spring gerust flexibel met zo'n planning om.

Hoeveel tijd moet ik voorzien voor de evaluatie?

Bekijk de dimensie(s) die je wil evalueren en denk na hoe je de verschillende stappen wil uitvoeren en hoeveel tijd je hiervoor nodig hebt. Je beslist zelf hoeveel tijd je wil investeren in de zelfevaluatie. Om toch een houvast te geven: een drietal maanden is een realistische inschatting om een dimensie te evalueren, nieuwe acties op te zetten en daar de evolutie van te bekijken. Maar uiteraard hangt dit ook af van jouw werksituatie (heb je een team, zijn er vandaag veel of weinig moeilijkheden ...?).

Het is een cliché, maar een goede planning helpt. Plan in je agenda wanneer je de verschillende stappen zet, hoe je dat wil doen en wie je hierbij wil betrekken en wanneer je denkt te evalueren of het doel al dan niet werd bereikt.

Een voorbeeld:

Groepsopvang De Olijfbom wil in een cyclus van vijf jaar de zes dimensies aan bod laten komen. Ze zijn al goed vertrouwd met het observeren van 'welbevinden' en 'betrokkenheid'. Dit gebeurt sowieso al jaarlijks. Ze beslissen om de combinatie met andere dimensies te maken. Elk jaar tussen maart en mei gaan ze een bepaalde dimensie uitdiepen, gespreid over drie teamvergaderingen: een eerste vergadering om vaststellingen te doen, een tweede vergadering om die vaststellingen te bespreken en acties te plannen en een derde vergadering om de acties te evalueren. De planning geeft een richting aan, maar zal flexibel gebruikt worden. Als er andere prioriteiten inschuiven, dan krijgen die voorrang. Hun ruwe planning ziet er als volgt uit:

Jaar	Welke dimensies evalueren we?
1	Evaluatie van Dimensie 3 (Emotionele ondersteuning) + Observatie van welbevinden en betrokkenheid tijdens spelmomenten (zowel binnen als buiten)
2	Evaluatie van Dimensie 4 (Educatieve ondersteuning) + Observatie van welbevinden en betrokkenheid tijdens eetmomenten
3	Evaluatie van Dimensie 5 (Omgeving) + Observatie van welbevinden en betrokkenheid tijdens verzorgingsmomenten
4	Evaluatie van Dimensie 6 (Ouders en diversiteit) + Observatie van welbevinden en betrokkenheid tijdens breng- en haalmomenten
5	Algemene evaluatie van de werking via een terugblik op de genomen acties + Observatie van welbevinden en betrokkenheid tijdens spelmomenten

Wie betrek ik bij de zelfevaluatie?

Je kan als kinderbegeleider zelfstandig werken met het instrument. Als je alleen met het instrument aan de slag gaat, zoek je best een bondgenoot (een collega, (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner) die je helpt om:

- mee te beslissen welke dimensie(s) je wil evalueren;
- kritisch (met een beetje afstand) naar jezelf te kijken;
- jouw manier van werken te observeren;
- samen de verschillende stappen van de zelfevaluatie te doorlopen.

Zo kan je van anderen leren hoe zij naar jouw manier van werken kijken. Dat is leerrijk.

In een groepsopvang met meerdere kinderbegeleiders, doe je de zelfevaluatie best in team. Elke kinderbegeleider zal een eigen begeleidersstijl hebben en dus ook een andere invloed op de kinderen en de ouders. Het is belangrijk om deze verschillen in kaart te brengen. Want de bedoeling van het instrument is om zicht te krijgen op de kwaliteit zoals die door alle kinderen in de leefgroep en hun ouders ervaren wordt.

Het kan voor kinderbegeleiders bedreigend overkomen wanneer hun manier van werken (in groep) wordt beoordeeld en besproken. Dat is heel normaal. Zorg voor een veilige, warme, en constructieve overlegsfeer. Maak meteen duidelijk dat de gesprekken over het zelfevaluatie-instrument geen functioneringsgesprekken zijn, maar dienen om van elkaar te leren en sterker te worden als team. Het is dus niet de bedoeling om elkaar harde en persoonlijke kritiek te geven, maar wel om van elkaar te leren en elkaar te ondersteunen.

Is er geen warme, constructieve en open sfeer? Dan is de eerste verbeteractie duidelijk: het versterken van de vaardigheden van het team om open met elkaar te spreken, elkaar te waarderen en de ruimte te geven om te groeien.

Hoe gebruik ik de stellingen en vragen?

De stellingen beschrijven de kern van pedagogische kwaliteit in een bepaalde dimensie. Het gaat in de meeste gevallen om zichtbare of observeerbare zaken. Ze zijn een leidraad voor jouw observatie(s). De vragen polsen naar de achterliggende visie en redenen. Waarom doe je iets? Wanneer heb je hier minder aandacht voor? Of hoe vaak komt dit voor? Mogelijks zijn niet alle vragen van toepassing op jouw situatie (zoals specifieke vragen over baby's of over groepsopvang).

Om de stellingen en vragen te beantwoorden, kan je zo te werk gaan:

- Ofwel pas je ze toe op een specifieke situatie of moment (bv. een eetmoment of een activiteit).
- Ofwel bespreek je de algemene manier van werken in de leefgroep.

Je kan daarbij op verschillende manieren te werk gaan:

- Je kan een selectie van stellingen of vragen bespreken.
- Je kan je (dienst)verantwoordelijke of ondersteuner vragen om jou te observeren op basis van de stellingen en daarna de stellingen bespreken.
- Je kan jezelf filmen en de beelden achteraf analyseren via de stellingen en een selectie van vragen.
- Je kan de verschillende werkwijzen combineren.

Het belangrijkste is dat je met de inhoud van de stellingen en de vragen aan de slag gaat en nadenkt over hoe jij deze dimensie(s) in de praktijk realiseert.

Hoe beoordeel ik de stellingen en vragen?

De ervaringen van alle kinderen of ouders zijn de graadmeter om te bepalen in welke mate je voldoet aan de stellingen en vragen. Probeer je dus te verplaatsen in de leefwereld van kinderen of ouders om dit zo objectief mogelijk in te schatten.

Vraag jezelf af 'waarom' je bepaalde dingen zo doet. Er zijn uiteraard externe factoren (bv. moeilijkheden in het gezin, een kind dat moe is ...) en bijzondere omstandigheden (bv. een begeleider die plots uitvalt door ziekte, slecht weer bij een geplande uitstap ...) die mee bepalen wat je wel en niet kan doen op een bepaald moment, maar deze worden niet meegenomen in de beoordeling van pedagogische kwaliteit.

Hoe maak ik de juiste conclusie over mijn sterktes en aandachtspunten?

Overloop jouw observaties en/of antwoorden op de gekozen stellingen en/of vragen. Wat loopt er goed? Waarin blink je uit? Wat verdient meer aandacht? Aan de hand van de antwoorden en bespreking van de stellingen en vragen, krijg je een beeld van de kwaliteit die je levert voor de verschillende deelaspecten van een bepaalde dimensie.

Vervolgens geef je een algemene score op de 10-puntenschaal voor de hele dimensie. Hou in de score rekening met de inzichten die je hebt opgedaan in de verschillende observaties/stellingen en vragen. Zeg waarom je een bepaalde score geeft aan de hand van de vastgestelde 'sterktes' en 'aandachtspunten'. Leg deze score voor aan een collega, (dienst)verantwoordelijke of een pedagogisch ondersteuner en ga gerust samen in discussie om te kijken of hij/zij er ook zo over denkt. Op basis daarvan kan je je vaststellingen en conclusies eventueel bijstellen.

Hoe kom ik tot concrete actie?

Op basis van de vastgestelde sterktes en aandachtspunten maak je keuzes. Welke aspecten eisen dringend actie? Je moet jezelf hiervoor niet beperken tot de aandachtspunten. Ook de sterktes in je kinderopvang kunnen een aanleiding zijn om in actie te schieten (om nog meer in te zetten op die sterktes bijvoorbeeld).

Een voorbeeld:

Tijdens het observeren van een eetmoment stel je vast dat de kinderen enorm geïnteresseerd zijn in de ingrediënten van hun maaltijd. Wanneer je het menu overloopt en de kinderen foto's toont van tomaten, aardappelen en kip, vertellen de kinderen enthousiast wat ze zien. Je stelt hen extra vragen over de foto's en zo ontstaan er heen-en-weergesprekjes tijdens de maaltijd. Het gaat er gezellig aan toe.

Achteraf besluit je samen met je collega dat het gesprek over het menu een topmoment was, en jullie beslissen samen om dit verder uit te bouwen. Het doel is om meer gesprekjes tijdens het eten te voeren, want dat zorgt voor een rijkere woordenschat. Hiervoor stel je een actieplan op. Bijvoorbeeld: 'Bij de voorbereiding van het middagmaal tonen we de ingrediënten die we die middag gaan eten. We babbelen er samen met de kinderen over: Hoe proeft en ruikt het? Hoe voelt het aan? Wie heeft het thuis al eens gezien? Wat doet je mama of papa ermee?'

Een tweede actie kan zijn dat je een plantenbak met kruiden en kerstomaten installeert. Elke dag mag één kind de kruiden plukken die jullie nodig hebben en vertellen jullie erover.

Of een andere actie is dat je een keertje samen met de kinderen soep maakt. Jullie evalueren na een maand het doel van deze acties aan de hand van observaties van enkele eetmomenten. Waarover praten de kinderen? In welke woorden? Vertellen ze meer over het eten? Waarin zijn de kinderen geïnteresseerd? Zijn de gesprekken geanimeerd? Welke vragen stellen we als begeleider? Wat is het effect ervan op kinderen? Welke mogelijkheden zijn er nog om hier verder op in te spelen?

Het is belangrijk dat je in het actieplan zegt wat jouw doelstelling is ('We/ik wil(len) ervoor zorgen dat ...'), waarom er acties nodig zijn en welke acties je hiervoor wil ondernemen. Door de acties duidelijk, concreet, haalbaar en tijdsgebonden te maken kan je ook nadien makkelijker nagaan of je doel bereikt is. Zorg ervoor dat iedereen in jouw opvang zich in de acties kan vinden en gemotiveerd is. Maak ze inspirerend, zodat iedereen ervoor gaat.

Hoe en wanneer evalueer ik de acties die ik ondernomen heb?

Verwerk in het actieplan een planning om de acties te evalueren. Geef jezelf even de tijd om doelen te realiseren en de kinderen of ouders eraan te laten wennen. Kies dus een realistische termijn waarop je het resultaat van jouw acties wil beoordelen (bv. enkele weken).

Hoe je de acties evalueert, bepaal je zelf. Stel jezelf de vraag hoe je kan nagaan of de acties het beoogde resultaat hebben (Wat wil je zien? Hoe kan je dat nagaan?).

Wanneer is de zelfevaluatie afgerond?

Werken aan de pedagogische kwaliteit van je opvang stopt niet wanneer je een dimensie hebt geëvalueerd. Het is iets waar je altijd aan moet blijven werken. Want zoals je weet, verandert je kinderopvang constant: je vangt nieuwe kinderen op, de ouders veranderen, je team verandert ... Het is belangrijk om zelfevaluatie te onderhouden. Kinderen en ouders veranderen altijd: dit vraagt misschien wel een andere manier van werken. Ook het werken in team vraagt altijd opnieuw wat aanpassing.

Zorg ervoor dat de acties die je onderneemt en de resultaten ervan niet verloren gaan. Hou je acties en evaluaties goed bij. Zo krijg je zicht op wat je doorheen de jaren systematisch bekeken, geëvalueerd en aangepakt hebt.

Aan de slag

Test: Waarmee begin ik het best?

Je kan de pedagogische kwaliteit in een leefgroep evalueren via zes verschillende dimensies. Waarmee begin je: met de dimensie die je het meest interesseert of met de dimensie die je het meest uitdaagt? Als je niet goed weet wat een bepaalde dimensie precies betekent: op de eerste pagina van elke dimensie vind je er meer uitleg over.

Wil je beginnen met wat jou het meest aantrekt?

Kies dan voor een dimensie (D1-D6) die jou het meest interesseert.

Hoe interessant vind je deze onderwerpen?		1 = niet interessant 5 = wel interessant				
		1	2	3	4	5
D1	WELBEVINDEN Hoe voelen kinderen zich in de opvang?					
D2	BETROKKENHEID Hoe geïnteresseerd en uitgedaagd zijn kinderen bezig met hun spel?					
D3	EMOTIONELE ONDERSTEUNING Hoe zorg je voor een emotioneel veilige en warme sfeer voor kinderen?					
D4	EDUCATIEVE ONDERSTEUNING Hoe stimuleer je ontwikkelen bij kinderen?					
D5	OMGEVING Hoe interessant is de leefomgeving voor kinderen?					
D6	GEZINNEN EN DIVERSITEIT Hoe werk je samen met de ouders aan de opvoeding van kinderen? Hoe breng je kinderen op een positieve manier in contact met verschillen tussen mensen en gezinnen?					

Wil je beginnen met wat jou het minst aantrekt?

Kies dan voor een dimensie (D1-D6) waarbij je weinig stilstaat.

Hoe vaak denk je na over deze onderwerpen?		1 = nooit 5 = dagelijks				
		1	2	3	4	5
D1	WELBEVINDEN Hoe voelen kinderen zich in de opvang?					
D2	BETROKKENHEID Hoe geïnteresseerd en uitgedaagd zijn kinderen bezig met hun spel ?					
D3	EMOTIONELE ONDERSTEUNING Hoe zorg je voor een emotioneel veilige en warme sfeer voor kinderen?					
D4	EDUCATIEVE ONDERSTEUNING Hoe stimuleer je ontwikkelen bij kinderen?					
D5	OMGEVING Hoe interessant is de leefomgeving voor kinderen?					
D6	GEZINNEN EN DIVERSITEIT Hoe werk je samen met de ouders aan de opvoeding van kinderen? Hoe breng je kinderen op een positieve manier in contact met verschillen tussen mensen en gezinnen?					

Hoe pak ik zo'n zelfevaluatie aan?

De methode van zelfevaluatie bestaat uit drie stappen:

 Stap 1 Verken	 Stap 2 Stel vast	 Stap 3 Onderneem actie
Hoe doe ik het?	Wat kan ik daaruit besluiten?	Hoe kan ik het nog beter doen?
Ik oordeel op basis van observaties of stellingen. Ik beantwoord een aantal vragen.	Ik geef een score. Ik ontdek mijn sterktes. Ik leer mijn aandachtspunten kennen.	Ik stel nieuwe doelen. Ik maak een actieplan. Ik evalueer mijn acties.

Stap 1 Verken

Ik observeer de kinderen voor dimensie 1 (welbevinden) en 2 (betrokkenheid)

Lees de signalen van de vijf niveaus

- Bespreek eventuele onduidelijkheden met je collega's, (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner.
- Oefen door te zoeken naar concrete voorbeelden van kinderen met een laag, matig, of hoog welbevinden.

Plan verschillende momenten in om te observeren

- Beslis op welk(e) moment(en) je zal observeren en hoeveel keer. Dat is belangrijk. Want op basis van deze observaties zal je een algemeen beeld vormen over jouw leefgroep.
- Je krijgt meer informatie als je:
 - > een variatie aan activiteiten en situaties bekijkt;
 - > zowel momenten in de voor- als namiddag observeert;
 - > de momenten spreidt over meerdere dagen.
- Uiteraard bepaal je zelf hoeveel observatiemomenten haalbaar zijn binnen jouw beschikbare tijd en ruimte.

Observeer verschillende kinderen met het observatieformulier

Hoe vul je het formulier in?

- Noteer bij elk nummer de naam van een kind. Zijn er meer dan 10 kinderen aanwezig, selecteer dan max. 10 kinderen uit de leefgroep.
- Gebruik een nieuw formulier per observatiemoment. Eén observatiemoment bestaat uit een observatie van ieder kind in de leefgroep (of van de selectie van kinderen) gedurende 2 minuten.
- Vul de algemene gegevens in. Noteer de datum en de duur van de observatie, de locatie (binnen of buiten), het soort activiteit, het aantal kinderen in de leefgroep en voor een groepsopvang het aantal begeleiders in de leefgroep.
- Maak per kind een inschatting van zijn niveau op basis van de 5-puntenschaal. Beschrijf kort wat je zag in de kolom 'observatie'. Vermeld wat het kind deed en de signalen die je gezien hebt. Die verklaren je score.
- Noteer de uiteindelijke score in de cirkel.
- Start met observatie van het volgende kind en werk de lijst verder af.
- Las na de observatie een moment in voor de verwerking ervan.

Als je met meerdere begeleiders in een groep staat, bespreek dan de resultaten in team. Doe dit opbouwend, warm en positief, als een team dat van elkaar kan bijleren. Laat elke begeleider zijn score beargumenteren.

Werk je als onthaalouder, bespreek de resultaten dan met een collega-onthaalouder, je (dienst)verantwoordelijke of met je pedagogisch ondersteuner.

Ga op zoek naar concrete voorbeelden en illustraties die je scores ondersteunen (waaruit blijkt de score?). Zo krijgen je beoordelingen meer inhoud.

Ik oordeel op basis van een aantal stellingen voor dimensie 3 tot en met 6: emotionele en educatieve ondersteuning, omgeving, gezinnen en diversiteit

Lees de stellingen.

Bespreek eventuele onduidelijkheden met je collega's, (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner. Voor meer informatie kan je de vragen bekijken op de pagina's na de stellingen.

Kies wie de stelling beoordeelt.

Dat kan ofwel jijzelf zijn, ofwel iemand anders. Denk aan een collega, je (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner. Als je je laat beoordelen door iemand anders, kan dat via een observatie vertrekend van de stellingen. Zo krijg je een objectiever beeld van jouw aanpak in concrete situaties.

Oordeel op basis van deze 4-puntenschaal:

1	Dit doe ik momenteel niet. Ik moet dat dringend verbeteren.
2	Dit kan beter. Ik heb nog veel ruimte om te verbeteren.
3	Dit zit goed. Ik heb nog wat ruimte om te verbeteren.
4	Dit is een echte kwaliteit van mij. Op dit vlak kan ik nauwelijks nog beter.

Schrijf op waarom je die bepaalde score geeft.

Bijvoorbeeld op basis van observaties, anekdotes, uitspraken, voorbeelden ...

Bespreek de scores.

Zeg waarom je een bepaalde score geeft (op basis van wat je noteerde). Deze uitleg is interessanter dan de scores op zich.

- Sta je in je eentje in voor een groep kinderen, bespreek de scores dan met een (externe) collega, (dienst)verantwoordelijke of pedagogisch ondersteuner.
- Als je met meerdere begeleiders in een groep staat, bespreek de resultaten dan in team.

Ik beantwoord een aantal vragen voor alle dimensies (1-6)

Beantwoord en/of bespreek de vragen.

Door na te denken over deze vragen en/of ze te bespreken met anderen krijg je nog meer inzicht. Je hoeft niet op elke vraag een antwoord te geven. In de voorziene ruimte kan je in grote lijnen het resultaat noteren van je verkenning.

Stap 2 Stel vast

Je geeft een algemene score, (bespreek) en besluit.

Geef een algemene score

Doe dat aan de hand van de 10-puntenschaal: kies een cijfer 1 tot 10, waarbij 1 heel laag is en 10 heel hoog.

Als je werkt met observaties en vragen (voor dimensie 1 en 2):

- Baseer jouw algemene score op de observaties
De algemene score geeft de ervaring van alle kinderen in de leefgroep weer. Met deze score druk je jouw beoordeling uit rond het algemene welbevinden dat je in de leefgroep geobserveerd hebt.
- Bespreek de observaties
Waarom geef je deze score?
Overloop alle observaties met hoge scores (niveau 4 en 5) en daarna alle observaties met lage scores (niveau 1 en 2). Zoek hiervoor verklaringen.

Als je werkt met stellingen en vragen (voor dimensies 3-6):

- Baseer jouw algemene score op de bespreking van de stellingen en de vragen uit stap 1.
De algemene score moet de ervaring van alle kinderen in de leefgroep weergeven.
- Bespreek de algemene score.
Waarom geef je deze score?

Stel jezelf de vraag wat er nodig is om nog een hogere score te bereiken

Sta je met meerdere begeleiders in een groep? Dan kan je de algemene scores vergelijken die elke begeleider afzonderlijk heeft toegekend en ga erover in gesprek met elkaar. Formuleer uiteindelijk één algemene score voor de hele leefgroep.

Maak besluiten

Formuleer op basis van de algemene score of van de bespreking van de algemene score de sterktes en aandachtspunten.

Stap 3 Onderneem actie

Met je vaststellingen kan je aan de slag om aandachtspunten te verbeteren en om sterktes te verruimen:

Formuleer doelstellingen

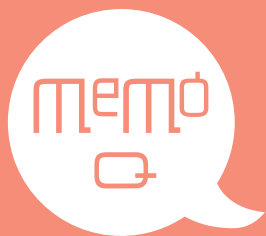
- Bedenk enkele doelstellingen om in de leefgroep te verbeteren. Doe dat aan de hand van de sterktes en aandachtspunten uit Stap 2. Formuleer ze in woorden als: "Ik wil/We willen ervoor zorgen dat ..."
- Je kan ervoor kiezen om enkele aandachtspunten te verbeteren, maar ook om initiatieven te nemen die de sterktes behouden.

Stel een actieplan op

- Noteer wat je gaat doen om de doelstellingen te bereiken, wanneer en hoe. In een groepsopvang kan je de acties verdelen: wie doet wat?
- Het kan interessant zijn om na te denken over extra hulpmiddelen: een vorming, een gesprek met een pedagogisch ondersteuner, een informatief boek, enz.
- Zorg ook voor een planning om de acties te evalueren, dit kan je noteren in de voorziene ruimte voor eigen notities. Geef jezelf best even de tijd om doelen te realiseren en de kinderen eraan te laten wennen. Kies dus een realistische termijn waarop je het effect van jouw acties wil beoordelen, bijvoorbeeld enkele weken.

Evalueer de acties die je hebt ondernomen

- Wat hebben de acties opgeleverd? Wat zijn de effecten ervan op kinderen, jezelf (of het team) en de opvang in zijn geheel? Hebben ze het gewenste resultaat of zijn bijstellingen nodig?
- Stel een nieuw actieplan op als je niet tevreden bent over het resultaat van jouw acties.

Kind & Gezin

Hallepoortlaan 27 | 1060 BRUSSEL

Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

kindengezin.be

Volg ons op

